

EDİTÖRDEN

Prof. Dr. Derya ÖZER KAYA

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, Eylül 2024 sayısında 13 adet araştırma makalesi, 9 adet derleme olmak üzere 22 adet yayın bulunmaktadır.

Eylül 2024 sayısının teması **“Çocukluk Dönemi ve Yaşam Döngüsü”** olarak oluşturulmuştur. Bu temamıza eşlik eden bir çocuğun pencereden dış dünyaya bakışını yansıtan orijinal kapak resmi, Prof. Dr. Fikri SALMAN tarafından tasarlanmıştır. Çocukluk dönemi, hayatın temel taşlarının döşendiği, insanın kimliğinin şekillendiği, duygusal ve bilişsel gelişimin zirveye çıktığı eşsiz bir süreçtir. Bu dönemde çocuklar, dünyayı keşfetmeye, anlamlandırmaya ve kendilerini bu dünyanın bir parçası olarak görmeye başlarlar. Bir çocuğun dünyaya baktığı pencere, sadece fiziksel bir görüntüyü değil, aynı zamanda umut, merak, hayal gücü ve bazen de belirsizlikle dolu bir manzarayı yansıtır. Dışarıya bakan gözler, henüz hayatın getireceği karmaşıklıklardan uzak, saf ve masum bir şekilde geleceğe dair hayaller kurar. Çocuklar, duygusal olarak çevrelerinden etkilenir, etkileşim kurarlar ve bu dönem, hem sevgi dolu bir çevrenin hem de güvenli bir ortamın varlığıyla şekillenir. Bu nedenle, pencereden hayata bakan her çocuğun, kendini güvende hissedebileceği, keşfetmeye cesaret edebileceği ve en önemlisi, sevilip kabul edildiği bir dünyayı görmesi gerekir. Bu pencere, aynı zamanda bir çocuğun içsel dünyasına açılan bir kapıdır. Çocuk, dışarıyı izlerken kendi duygularını ve düşüncelerini keşfeder, içsel bir yolculuğa çıkar. Etrafındaki dünyayı anlamaya çalışırken, aynı zamanda kendini de anlamlandırmaya başlar. Bu süreçte ona rehberlik eden en önemli unsur, yetişkinlerin ona sunduğu sevgi ve anlayıştır. Ayrıca çocukluk, tohumun toprağa düşmesi ve büyümeye başlaması gibidir; her şey, doğru ortamda filizlenen küçük bir başlangıçla başlar. Tohum, nasıl verimli bir toprakta kök salıp büyüyorsa, çocuğun da umut ve sevgi dolu ve güvenli bir dünyada büyümesi sağlıklı yaşam döngüsü oluşturmak için kritiktir. Aynı şekilde, bir dergi makalesi de ilk araştırma fikirleriyle toprağa düşen bir tohum gibidir. Destekleyici bir editöryal süreç, bu fikirleri besleyip olgunlaştırarak anlamlı bir çalışmaya dönüştürür. Tıpkı tohumun güçlü bir ağaca dönüşmesi gibi, çocuk da doğru yönlendirme ile geleceğin güçlü bireyine, makale ise değerli bir bilgi kaynağına dönüşür.

“Çocukluk Dönemi ve Yaşam Döngüsü” temalı bu sayımızda çocuk, kadın ve yaşlı sağlığı ile ilgili makaleler ağırlıktadır. **‘Comparison of Total Intravenous Anesthesia with Inhaler Anesthesia in Children Intubated with Remifentanyl Without Muscle Relaxant’** konu başlıklı araştırma makalesinde çocuk cerrahisinde total intravenöz anestezi ile inhaler anestezisinin entübasyon kalitesi, spontan solunum, ekstübasyon, göz açma zamanı, hemodinamik parametreler, ağrı ve ajitasyon skorları üzerine etkisi ile ilgili sonuçlar paylaşılmıştır. **‘Polymorphisms of CTLA-4 (rs231775) and FOXP3 (rs3761548) Genes with Celiac Disease in Turkish Pediatric Patients’** konu başlıklı makalede ülkemizde görülme oranı yüze 1 il 3 arasında değişen çölyak hastalığının tanılmasında potansiyel olabilecek gen markırları incelenmiştir. Sonuçları Türk popülasyonunda pediatrik çölyak hastalığının moleküler düzeyde aydınlatılmasına katkı sağlayabilecek niteliktedir. **‘Ailelerin Tip 1 Diyabet Tanılı Çocuklarında Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavileri Kullanma Durumlarının İncelenmesi’** başlıklı araştırma makalesinde, ülkemizde diyabetli çocuklarda kullanılan tamamlayıcı ve alternatif tedavi (TAT) türleri ve kullanıma sıklığı incelenmiştir. Bu makalede kontrolsüz TAT kullanımının kırılğan gruplar arasında yer alan çocuklarda bir takım sorunlara yol açabileceğinden bahsedilmekte, sağlık profesyonellerin çocuklarda TAT kullanımının sorgulanması, TAT yöntemleri, bu yöntemlerin avantajları ve tehlikeleri ile ilgili danışmanlık hizmeti sağlamaları için çağırıda bulunmaktadır. **‘Validity and Reliability of the Turkish Version of the Reproductive Autonomy Scale’** konu başlıklı çalışmada Türk kadınları arasında üreme özerkliğinin belirlenmesi için kullanılacak bir ölçüm aracının geçerliliği ve güvenilirliği incelenmiştir. Geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış bu ölçüm aracı Türkiye’de yaşayan kadınların üreme özerkliğinin analizine, hizmet sağlayıcılara kadınların doğum kontrol yöntemlerine karar vermelerine yardımcı olmalarına ve kadınların üreme sağlığını desteklemesine rehberlik edecektir. **‘Climacteric Symptom Intensity, Physical Activity Level, Spine Mobility, Balance, and Quality of Life in Women’** başlıklı araştırma makalesinde kadının yaşamının üçte birinden fazlasını kapsayan klimakterik dönemde baş gösteren ateş basması, gece terlemeleri, çarpıntı, baş dönmesi, mide bulantısı, baş ağrısı ve bayılma gibi semptomların kadınlardaki fiziksel aktivite düzeyi, omurga hareketliliği, denge ve yaşam kalitesi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada, klimakterik semptomlardaki şiddet artışının yaşam kalitesini düşürdüğü belirlenmiştir. Makalede klimakterik dönemde ortaya çıkabilecek somatik ve psikolojik semptomların uygun müdahalelerle iyileştirilmesinin kadınların yaşam kalitesini arttırmaya katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır. **‘Bipolar Mood Disorder in Older Age Individuals’** konu başlıklı derlemede yaşlanan nüfuzla birlikte ileri yaşlarda bipolar duygudurum bozukluğunun artış gösterdiğine, bipolar duygudurum bozukluğu tanısı almış bireylere uygulanan farmakolojik ve psikoterapi tedavisi ihtiyaçları üzerine geniş çaplı ve uzunlamasına değerlendirme çalışmaları yapılmasına ihtiyaç olduğuna dikkat çekilmektedir. **‘Doğal Beyin Dopingleri: Bitkisel Nootropikler ve Bilişsel Etkileri’** başlıklı derlemede artan küresel yaş ortalamasının neden olduğu yaşa bağlı bilişsel bozuklukların yaygınlığının azaltılmasına potansiyel katkıları olan bitkisel kaynaklı nootropikler ele alınmaktadır. Derleme gençlerden yaşlılara kadar geniş bir yaş aralığında bilişsel sağlığı geliştirmek ve bilişsel fonksiyon kaybını önlemek amacıyla kullanılan bitkisel nootropikler ile ilgili güncel bilimsel bilgilerle topluma katkıda bulunmaktadır.

EDİTÖRDEN

'Effects of Using Yoga in Neurological Diseases' başlıklı makalede ileri yaşlarda yaygın görülen multiple skleroz, parkinson hastalığı, alzheimer hastalığı, demans, inme, epilepsi, migren ve baş ağrıları gibi pek çok nörolojik hastalıkta yaşam kalitesinin artışı yoganın etkisi derlenmiştir. Makalede, yoga uygulamalarının nörolojik hastalıklarda stres, ruh hali, yorgunluk, uyku, ağrı, hareketlilik, problem çözme, hafıza ve nöbet kontrolünde gelişmeler gösterdiğine dair sonuçlar paylaşılmıştır. **'Ortopedik Cerrahi Hastalarında Kırılabilirlik ve Hemşirelik Bakımı'** konu başlıklı derlemede yaşlanma ile birlikte kaçınılmaz olan kırılabilirliğin yaşlı hastalardaki ortopedik cerrahi sonrası komplikasyonların artışı ile ilişkisi irdelenmiştir. Makalede, kırılabilirliğin yaşlı hastalarda ameliyat sonrası 30 günlük dönemdeki morbidite ve mortalitenin önemli bir nedeni olduğu; bu bağlamda yaşlı hastalarda kırılabilirliğin tanınması, risk faktörlerinin değerlendirilmesi ve bireyselleştirilmiş bakımının sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Dergimizin bu sayısında üniversite öğrencilerinin psiko-sosyal boyutunu ve eğitimini konu alan araştırma ve derleme makalelerini okuyucumuzla buluşturuyoruz. **'How Hopelessness in University Students is Associated with Intolerance of Uncertainty and Other Factors: A Cross-Sectional Study'** konu başlıklı çalışmada pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinde umutsuzluğun belirsizliğe tahammülsüzlük ve diğer faktörlerle ilişkisi incelenmiştir, umutsuzluk düzeylerini azaltmada daha etkili ve etkileşimli çevrimiçi eğitim sağlamanın göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. **'Relationships Between Life Satisfaction, Psychological Hardiness, Virtual Environment Loneliness and Sociodemographic Variables of Nursing Students During COVID-19'** başlıklı çalışmada, pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu, psikolojik dayanıklılık ve sanal ortam yalnızlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmada, sanal ortam yalnızlığının artışının yaşam doyumunun azalması ile ilişkili olduğu, sanal ortam yalnızlığının ruhsal sorunlara yol açabileceği bildirilmiştir. **'Hemşirelik Öğrencilerinin Çevresel Risk Algıları ile Çevresel Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi'** başlıklı çalışmada sağlık hizmeti sunucu adaylarının çevresel risk algılarının yüksek, çevresel tutumlarının orta düzeyde olduğu, risk algıları arttıkça tutumlarının arttığı saptanmıştır. Araştırma sonuçları sağlıklı çevre oluşması için, sağlık hizmeti sunucularının çevre ve risklerinin değerlendirilmesinde algılarının, tutumlarının ve ilişkisel faktörlerinin belirlenmesi ve iyileştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. **'Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığında Pozitif Ruh Sağlığı Becerilerinin Yordayıcı Rolü ve Etkileyen Etmenler'** başlıklı çalışmada lisans öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığında pozitif ruh sağlığı becerilerinin yordayıcı rolünü ve etkileyen etmenleri değerlendirilmiştir. Sağlık profesyonellerinde sosyal medya bağımlılığı riskini azaltarak öğrencilerdeki kişisel memnuniyet, sosyal tutum, öz denetim, problem çözme, kendini gerçekleştirme ve kişilerarası ilişki becerilerini arttırmada etkili olabileceği öne sürülmektedir. **'Hemşirelik Öğrencilerinin Akılcı İlaç Kullanımı Hakkında Bilgi Düzeyi'** başlıklı çalışma makalesi, lisans öğrencilerinin "doğru endikasyon belirleme, doğru ilaç seçimi, doğru bilgilendirme ve takip" ile akılcı ilaç kullanımının temel prensipleri konusundaki bilgi düzeyleri değerlendirilmiştir. Araştırmada, hasta tedavisinin etkin bir şekilde uygulanabilmesinde önemi tartışılmaz olan akılcı ilaç kullanımına dair öğrencilerin bilgi düzeylerinin arttıracak müfredat değişikliğine gidilebileceği konusunda vurgu yapılmaktadır.

Dergimizde sağlık yönetimi ve sağlıklı yaşam yönü ile halk sağlığına katkı sağlayan makaleler mevcuttur. **'COVID-19'un QALY ve DALY Ölçütlerine Etkisi'** başlıklı derlemede pandemi sürecindeki kaliteye göre ayarlanmış yaşam yıllarını (Quality-Adjusted Life-Year; QALY) artırıp engelliliğe göre ayarlanmış yaşam yıllarını (Disability-Adjusted Life Year; DALY) azaltarak sağlık statüsünü korumayı hedefleyen global çaptaki sağlık politikasındaki değişim ele alınmıştır. Bu makaleden pandemi sürecinde aşı, ilaç ve PCR test uygulamalarının QALY ve DALY ölçütlerinde global çapta yarattığı değişimlere ait verilere erişilebilir. **'Standart Düz Paket Uygulamasının Bireylerin Sigara İçme Tutumları ve Nikotin Bağımlılıklarına Etkisi'** başlıklı çalışmada bireylerin sigara içme isteğini etkileyen değişkenlerden biri olan sigara paketlerinin düz ve standart şeklinin toplumda ne denli caydırıcı olduğunu tutum ve bağımlılık değişkenleri üzerinden gösterebilmesi amaçlanmıştır. Makalede bireylerin sigara içme tutumlarının standart düz paket uygulamasından etkilendiği saptanmıştır.

'Probiyotiklerin Türleri, Etki Mekanizmaları ve Metabolik Etkileri: Güncel Bir Bakış' başlıklı derlemede *Lactobacillus* ve *Bifidobacterium* türleri gibi probiyotiklerin gösterdikleri biyolojik aktivitelerde rol oynayan patojen özellik göstermeme, safra tuzlarına direnç, epitel yüzeye tutunma ve gastrointestinal sistemde kolonize olabilme gibi özellikleri hakkında bütüncül bir bakış açısı sunulmaktadır. **'Öğrenme ve Karar Verme Yolculuğunda Uyku ve Stres Mesaisi'** başlıklı makalede, uykunun, öğrenme sürecinde, ilk beceri edinimini izleyen motor beceri gelişiminin devam etmesinde ve bellek konsolidasyonundaki rolü derlenmiştir. Makalede stres yönetimi, düzenli ve yeterli uykunun, beceri yürütmeyi ve görev performansı desteklediğine dair sonuçlara yer verilmiştir.

EDİTÖRDEN

Dergimizin bu sayısında tanı, tedavi, bakım ve rehabilitasyon süreçlerinde klinisyenlere katkı sağlayabilecek araştırma ve derleme makalelerine ulaşılabilir. **'Genç Bireylerde Soğuk Uygulamanın Eklem Pozisyon Hissi, Deri Sıcaklığı ve Kas Kuvveti Üzerine Etkisi'** konu başlıklı çalışmada, soğuk uygulamanın deri sıcaklığı, maksimum izometrik kas kuvveti ve eklem pozisyon hissi üzerindeki etkileri gösterilmiştir. **'Correlation of Radiological and Pedobarographic Evaluations in the Presence of Foot SolePain'** başlıklı çalışmada, ayak tabanı ağrısının ayak grafileri ve pedobarografik ölçümlerle belirlenebileceğine dair sonuçlara yer verilmiştir. **'Ruh Sağlığı Mobil Uygulamaları ve Psikiyatri Hemşireliği'** konu başlıklı derlemede, depresyon, anksiyete, şizofreni, bağımlılık gibi pek çok ruhsal bozukluğu erken tanı ve yönetme; bireylerin rehabilitasyonunu sağlama gibi konularda mobil uygulamalar hakkında bilgiler sunulmuştur. Makalede ülkemizde ruh sağlığı hastalıklarının tanınması, tedavi ve rehabilitasyonu ile ilgili kullanılacak mobil uygulamalar konusunda farkındalık oluşturarak bu uygulamaların sağlık hizmeti sunulan kurumlarda kullanılabilirliğinin artırılması hedeflenmektedir. **'Post Bariatric Surgery Nursing Care'** konu başlıklı derlemede, obezite ameliyat türleri olan kısıtlayıcı ameliyatlar, malabsorbsiyon (emilimi bozan) ameliyatları ve hem kısıtlayıcı hem de malabsorbsiyon ameliyatlardan bahsedilmiş olup; her bir ameliyat türü için post-operatif bakımın içerikleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

Pek çok farklı araştırmanın yer aldığı bu sayımızı, araştırmacılarımızın paylaştığı makaleleri değerlendiren, geliştirilerek değerli bir bilgi kaynağına dönüşüp yayınlanabilir olması için emek veren tüm hakem ve editöriyel süreç yöneticilerine ithaf ediyorum.